

Секція: Фінанси та інвестиції.

Павловська Є.О.

аспірант кафедри фінансів,

викладач-стажист кафедри менеджменту

Української академії банківської справи Національного банку України

м. Суми, Україна

РОЗВИТОК ФОНДОВОГО РИНКУ ТА ЗРОСТАННЯ ДЕРЖАВНОГО БОРГУ: ЇХ ВЗАЄМОЗВ'ЯЗОК

Фондовий ринок будь-якої країни сприяє розвитку провідних галузей економіки. В Україні, на сьогодні, основною проблемою постає механізм функціонування фондового ринку. Актуальність обраної теми, пояснюється тим, що даний ринок в Україні постійно трансформується, змінюється, а також розвивається, використовуючи досвід країн з розвиненим ринком цінних паперів. Діяльність фондового ринку полягає в залученні та спрямуванні інвестиційних ресурсів на відтворення виробничого потенціалу, а також для становлення інституційних інвесторів. За допомогою фондового ринку здійснюється процес задоволення потреб у фінансових ресурсів.

Основна передумова становлення фондового ринку – це погашення безперервно зростаючого державного боргу. Уряд використовує фондовий ринок для задоволення державних позик та одночасно здійснює політику рефінансування державного боргу. Виходячи з цього, особливого дослідження набуває питання розвитку внутрішнього ринку капіталу.

За підсумками 2009 року на 4,6% був скорочений ринок облігацій України (у порівнянні з результатами 2008 року) [1]. Протягом цих років ринок цінних паперів зазнав істотних скорочень, і тому у наступні 2010 - 2011 роки були створені всі умови для посткризового відновлення. Так, наприклад, Національною комісією з цінних паперів та фондового ринку

проводились заходи з метою удосконалення законодавства, а саме було прийнято закони, які направлені на врегулювання ефективного функціонування фондового ринку України та корпоративного управління.

У 3,64 рази збільшились обсяги торгів цінними паперами у 2010 році, відносно обсягів за 2009 рік, а відповідно в 2009 році порівняно з 2008 роком обсяги торгів були зменшені на 4,62 %, тобто з 37759,78 млн. грн. до 36014,02 млн. грн. У 2012 році обсяг торгів склав 264,3 млрд. грн. на фондових біржах України. Загальний обсяг торгів у 2011 році порівняно з 2012 роком був нижчим на 12,05 %. Така динаміка пояснюється поживленням високої активності ринку державних облігацій. Але слід констатувати, що у 2012 році дещо знизилась активність емітентів та торговців, тому що не був чітко визначений напрямок макроекономічного розвитку країни (зокрема це пов'язано з парламентськими виборами). У січні-вересні 2013 року обсяг операцій з державними облігаціями на фондових біржах перевищив отримані результати за 2012 рік більше ніж у двічі, а саме цей показник склав 257,29 млрд. грн. проти 107,69 млрд. грн. [2].

На ринку цінних паперів наявний високий ступінь закритості, якщо аналізувати 2012 рік, то лише 10,42 % було здійснено на організованому ринку сукупного обсягу операцій з цінними паперами.

Аналізуючи ринок цінних паперів України, починаючи з 2008 року, можна спостерігати за стійким ростом і спостерігати за тим, що даний ринок почав своє перетворення у ключовий сегмент фінансового сектора країни. Поряд із позитивними змінами, які відбуваються протягом останніх років, мають місце певні проблеми: по-перше – розповсюдження операцій із фіктивними цінними паперами; по – друге – це суттєвий дефіцит ліквідних цінних паперів.

У 2012 році була розпочата політика боротьби національною комісією з цінних паперів та фондового ринку, яка направлена на зменшення обсягів операцій з фіктивними цінними паперами.

Наступна проблема, пов'язана з тим, що на вітчизняному ринку цінних паперів є дефіцит ліквідних цінних паперів. Наявність дефіциту призводить до скорочення обсягів використання цінних паперів, саме як інструмента ліквідної застави, а також під час рефінансування банків та під час проведення операцій на відкритому ринку можливості Національного банку України стають звуженими.

Аналізуючи період з 2011 – 2013 років, в умовах критичного скорочення макроекономічних показників реального сектору економіки, а також в умовах девальваційних очікувань, фондовий ринок першим починає реагувати на всі зміни, тим самим переходячи до використання вже інструментів з фіксованою дохідністю, а не пайових інструментів. Такі зміни одразу позначаються на біржовому ринку, а саме на структурі торгів цінними паперами.

Міністерство фінансів України розмістило ОВДП із середньозваженою дохідністю 9,17 % річних на загальну суму 50,26 млрд. грн., а також на суму 412,95 млн. дол. США із середньозваженою дохідністю 8,92 % річних.

Протягом 2009 – 2010 років мали місце значні розриви між обсягом запропонованих до розміщення та розміщених ОВДП, а вже у 2011 – 2012 роках така ситуація не спостерігалась. Вартість залучення коштів до бюджету через ОВДП у 2012 році була нижчою ніж за 2009 – 2010 роки, проте вищою, ніж у 2011 році [2].

У січні – вересні 2013 року Міністерство фінансів України, шляхом випуску ОВДП спромоглося до досить активного залучення коштів. Існували розриви між обсягом запропонованих до розміщення та розміщених ОВДП, але вони були значно вужчими, ніж протягом 2010 – 2011 років.

За підсумками огляду первинного та вторинного ринку облігацій України за 2011 – 2013 роки можна висвітлити певні особливості.

Первинний ринок облігацій характеризувався досить низькою зацікавленістю в залученні фінансових ресурсів, за допомогою випуску

корпоративних облігацій, хоча, ані банки, ані страхові компанії не зареєстрували жодного випуску облігацій за 2009 рік.

На вторинному ринку облігацій України за визначений період відбулось збільшення обсягів торгів ОВДП, акціями, корпоративними облігаціями та муніципальними цінними паперами за рахунок стрімкого зростання обсягів торгів корпоративними облігаціями та ОВДП.

Відмінною особливістю внутрішнього боргового ринку є його висока волатильність. Подібна волатильність, нехарактерна для активів інвестиційного рівня, негативно впливає на інвестиційну привабливість внутрішнього ринку державних облігацій і різко знижує можливості інвесторів планувати свої фінансові потоки.

Таким чином, можна визначити основні фактори таких коливань на українському ринку, а саме: значна схильність впливу фундаментальних, у тому числі зовнішніх факторів, наприклад, ситуації на глобальних фінансових і товарних ринках. Вулику роль відіграють прогнози курсової динаміки гривні, очікуваний фактичний рівень ліквідності кредитно-грошової системи в цілому, процентна політика Національного банку України та інше. Усі ці події та явища безпосередньо позначаються на рівні поточного попиту цін на державні цінні папери України.

Список літератури:

1. Результати розміщення облігацій внутрішньої державної позики [Електронний ресурс] / Національний банк України. Офіційний веб-сайт. – Режим доступу : http://www.bank.gov.ua/Fin_ryn/Rynok_kap/
2. Річний звіт Національного банку України за 2012 рік [Електронний ресурс] / Національний банк України. Офіційний веб-сайт. – Режим доступу : <http://www.bank.gov.ua/doccatalog/document?id=2150782>
3. Статистичні дані щодо зовнішнього боргу України [Електронний ресурс] / Національний банк України. Офіційний веб-сайт. – Режим доступу : http://www.bank.gov.ua/Statist/index_DEBT.htm